Скриня з грабіжниками

Ліман Френк Баум

У той день по обіді ніхто не збирався лишати Марту саму, але так склалося, що всіх кудись покликали — то через се, то через те. Пані Мак-Фарленд пішла на щотижневу гру в карти, яку проводить Жіноча протикартярська спілка. Сестру Нелл несподівано покликав кататися її хлопець. Тато, як завжди, був на службі. Мері-Енн узяла вихідний. А от Емелін, то вже напевно мусила лишатися вдома й глядіти дівчинку; проте в Емелін неспокійна вдача.

— Панночко, ви не проти, якщо сходжу на той бік провулка, щоб перекинутися словом зі служницею пані Карлтон? — спитала вона в Марти.

— Авжеж ні, — відповіла дівчинка. — Але замкни задні двері й візьми з собою ключа, бо я буду нагорі.

— Аякже, панночко, я так і зроблю, — сказала, зрадівши, служниця та й побігла собі гуляти до вечора з подругою, а Марту лишила саму у великому будинку, та ще й замкнену, як домовлялись.

Дівчинка прочитала кілька сторінок з нової книжки, вишила кілька хрестиків вишивки й почала гратися "в гостей" з чотирма улюбленими ляльками. Потім згадала, що на горищі лежить ляльковий будиночок, яким вона кілька місяців не гралася, і вирішила протерти з нього пил і привести до ладу.

З цією думкою дівчина по гвинтових сходах піднялася на горище. Це було велике приміщення, тепле й приємне. Воно добре освітлювалося крізь троє слухових вікон. Попід стінами стояли ряди ящиків і скринь, лежали купи старих килимів, поламані меблі, в'язки зношеного одягу та всякий мотлох більшої чи меншої цінності. У кожному впорядкованому будинку є таке горище, тож мені немає потреби його описувати.

Лялькового будиночка на місці не виявилось, однак, пошукавши, Марта таки знайшла його в дальньому кутку за великим комином.

Вона будиночок витягла й при цьому помітила за ним чорну дерев'яну скриню, яку дядько Волтер прислав їм з Італії багато-багато років тому — ще до того, як Марта народилася. Мама якось казала, що до скрині не було ключа, бо дядько Волтер побажав, щоб вона стояла замкнена, доки він не повернеться додому; а ще казала, що цей мандрівний дядько, видатний мисливець, подався в Африку полювати на слонів, і після того про нього ніхто нічого не чув.

Дівчинка з цікавістю оглянула скриню, яка так випадково потрапила їй на очі.

Скриня була досить велика — навіть більша, ніж мамина подорожня валіза — і вся оббита потьмянілими бронзовими цвяхами. А ще вона була важка, бо коли Марта спробувала її посунути, то виявила, що скриня й не зрушилася. Збоку на ній була шпарина для ключа. Марта нахилилася вивчити замок і побачила — щоб його відімкнути, потрібен чималий ключ.

Потім, як ви, мабуть, і подумали, дівчинка захотіла відімкнути дядькову велику

скриню й побачити, що ж у ній є. Бо ми всі цікаві, а малі дівчата цікаві не менше за нас.

— Навряд чи дядько Волтер колись повернеться, — подумала вона. — Тато якось казав, що його, мабуть, убив слон. Якби ж я мала ключа... — Вона розігнулась і радісно ляснула в долоньки, бо згадала про великий кошик з ключами на полиці білизняної шафи. Ключі були всіх видів і всіх розмірів; можливо, якийсь один відімкне таємничу скриню!

Марта злетіла по сходах униз, знайшла кошик і повернулася з ним на горище. Потім сіла перед бронзовокованою скринею і почала один за одним підбирати ключі до старого замка. Деякі були завеликі, проте більшість — замалі. Один пролазив у щілину, але не провертався; інший застряг так швидко, аж вона забоялася, що вже ніколи його не витягне. Та нарешті, коли кошик був майже порожній, один дивної форми стародавній бронзовий ключ легко ковзнув у замок. З вигуком радості Марта повернула його обома руками; почулося гостре "клац" і наступної миті важке віко саме собою злетіло догори!

Марта негайно нахилилася над краєм скрині, і те, що побачили її очі, змусило дівчинку з подивом позадкувати.

Повільно й обережно зі скрині розпакувався чоловік, переступив через край, став на підлогу, потягся, випростовуючи руки й ноги, а тоді зняв капелюха й чемно вклонився приголомшеній дитині.

Був він високий і худий, з лицем або дуже засмаглим, або просто темним.

Далі другий чоловік з'явився зі скрині, позіхаючи й тручи очі, наче заспаний школяр. Зросту він був середнього, а шкіру мав так само дуже засмаглу, як і перший.

Поки Марта з роззявленим ротом дивилася на це дивовижне видовище, зі скрині виліз третій чоловік. Тієї самої барви, що й попередні, однак низенький і гладкий.

Усі троє були вбрані вельми цікаво — у короткі куртки з червоного оксамиту, гаптовані золотом, та штани до колін з блакитного атласу й на срібних ґудзиках. Панчохи їхні підв'язані були широкими стьожками — червоними, жовтими та синіми, а на широкополих гостроверхих капелюхах майоріли цілі метри яскравих стрічок.

У вухах у них висіли великі золоті сережки, а за поясами стирчали ряди ножів та пістолів. Очі в них були чорні й блискучі, а ще вони мали довгі люті вуса, закручені на кінцях, немов свинячі хвостики.

— Це ж треба! Ви такі важкі! — вигукнув гладкий, осмикнувши оксамитову куртку й обтрусивши пил з блакитних штанів. — Пом'яли мене, як тісто.

— Інакше не можна було, Луїджі, — одразу відповів худий, — мене до тебе притисло віко скрині. Висловлюю тобі свій жаль.

— Що ж до мене, — сказав чоловік середнього зросту, скручуючи й прикурюючи цигарку, — то ти добре знаєш, що я вже багато років твій найближчий друг, отож не треба бурчати...

— Не можна курити на горищі, — отямилася Марта від вигляду цигарки. — Ви можете підпалити будинок.

Середній на зріст чоловік, котрий раніше дівчинки не помічав, на ці слова

повернувся до неї і вклонився.

— Оскільки дама просить, я відмовлюся від цигарки, — сказав він, кинув цигарку додолу й затоптав ногою.

— Хто ви такі? — спитала Марта, і досі така приголомшена, що й не злякалася.

— Дозвольте нам представитися, — сказав худий, граціозно змахнувши капелюхом. — Це Луїджі.

Гладкий кивнув.

— Це — Бені, — середній уклонився, — а я — Віктор. Ми — три бандити. Італійські бандити.

— Бандити! — з жахом скрикнула Марта.

— Саме так. Напевно, в цілому світі нема трьох інших бандитів, таких жахливих і лютих, як ми, — гордо сказав Віктор.

— Це так, — похмуро кивнув гладкий.

— Це ж погано! — вигукнула Марта.

— Атож, — відповів Віктор. — Ми напрочуд, ми страшенно погані. Напевно, в цілому світі не знайдеш трьох чоловіків, поганіших за тих, що стоять перед тобою.

— Це так, — підтвердив гладкий схвально.

— Не можна бути поганими, — сказала дівчинка, — це... це... нечемно!

Віктор потупив очі й почервонів.

— Нечемно! — ахнув Бені з жахом.

— Це жорстоке слово, — сумно сказав Луї-джі й сховав лице в долонях.

— Я й не гадав, — промимрив Віктор тріснутим з образи голосом, — що мене колись так скривдять. І хто? Дама! Однак ви, може, сказали, не подумавши? Ви, панно, повинні знати, що наша поганість має причину. Бо як же нам бути бандитами, дозвольте вас запитати, якщо не бути поганими?

Марта збентежилась і задумливо похитала головою. А потім щось пригадала.

— Вам більше не можна бути бандитами, — сказала вона, — бо ви тепер в Америці.

— В Америці! — вигукнули всі троє одночасно.

— Авжеж. Ви на вулиці Прерій у Чикаго. Дядько Волтер прислав вас сюди з Італії в цій скрині.

Бандитів таке повідомлення, здалося, збило з пантелику. Луїджі сів у старе крісло-гойдал-ку, що вже не гойдалося, і витер лоба жовтою шовковою хустинкою. Бені та Віктор поблідли, гепнули на скриню й дивилися на Марту витріщеними очима.

Трохи отямившись, Віктор заговорив.

— Ваш дядько Волтер вчинив украй хибно,

— сказав Віктор докірливо. — Забрав нас з нашої любої Італії, де бандитів вельми шанують, і привіз у цю дивну країну, де ми не знаємо, кого грабувати й скільки просити викупу.

— Це так! — різко тупнув ногою гладкий.

— В Італії ми мали чудову репутацію! — з жалем сказав Бені.

— Мабуть, дядько Волтер хотів вас змінити,

— припустила Марта.

— А що, тут, у Чикаго, бандитів немає? — спитав Віктор.

— Ну, — відповіла дівчина, теж червоніючи,

— ми їх не називаємо бандитами.

— Як же нам тепер заробляти на хліб? — розпачливо поцікавився Бені.

— У великому американському місті можна творити великі діла, — сказала дівчинка. — Мій батько — адвокат. — Бандити здригнулися.

— А материн двоюрідний брат — інспектор поліції.

— Ах, — сказав Віктор, — яка гарна робота. Поліцію інспектувати треба, особливо в Італії.

— Скрізь! — додав Бені.

— Ну то робіть щось інше, — підбадьорливо продовжила Марта. — Станьте водіями трамваїв чи продавцями в універмазі. Деякі люди, щоб заробити на хліб, навіть депутатами стають.

Бандити сумно похитали головами.

— Ми не пристосовані до такої роботи, — сказав Віктор. — Наше ремесло — грабувати.

Марта задумалась.

— У газову контору влаштуватися важко, — сказала вона, — але ви можете стати політиками.

— Ні! — несподівано люто скрикнув Бені,

— ми не відмовимось од нашого покликання. Ми завжди були бандитами, ми повинні бандитами й лишитися!

— Це так! — погодився гладкий.

— Навіть у Чикаго хтось мусить грабувати людей, — весело докинув Віктор.

Марту це засмутило.

— Думаю, їх уже пограбували, — заперечила вона.

— То ми пограбуємо грабіжників, бо ж ми маємо неабиякий досвід і хист, — сказав Бені.

— От лихо, от лихо! — застогнала дівчина,

— навіщо дядько Волтер вас сюди прислав у цій скрині?

Бандити глянули з цікавістю.

— Ми теж би хотіли це знати, — нетерпляче проголосив Віктор.

— Та ніхто про це не довідається, бо дядько Волтер пропав, коли полював у Африці на слонів, — упевнено продовжила Марта.

— Тож доведеться змиритися з долею і старанно грабувати, — сказав Віктор. — Доки будемо вірні нашій любій професії, соромитись нам не доведеться.

— Це так! — вигукнув гладкий.

— Браття! Зараз же й почнімо. Пограбуймо будинок, у якому ми є.

— Добре! — крикнули інші й зіскочили на ноги.

Бені погрозливо обернувся до Марти.

— Лишайся тут! — наказав їй. — Зробиш хоч крок — і кров твоя проллється річкою! — І додав, уже не так люто: — Не бійся. Усі бандити так говорять зі своїми бранцями. Звісно, ми не зробимо шкоди юній дамі ні за яких обставин.

— Авжеж не зробимо, — підтвердив Віктор. Гладкий вийняв з-за пояса великого ножа і

замахав ним над головою.

— Дайте крові! — люто вигукнув він.

— Дайте бананів! — жахливим голосом крикнув Бені.

— Гармидер нашим ворогам! — прошипів Віктор.

Усі троє зігнулися в три погибелі й крадькома полізли по сходах униз, тримаючи в руках зведені пістолі, а в зубах блискучі ножі. Марта ж лишилася нагорі труситися з жаху, така перелякана, що й "Рятуйте" не могла крикнути.

Чи довго сиділа сама на горищі, вона не пам'ятає, але врешті-решт почула тихі, мов котячі, кроки бандитів, що, повертаючись, один за одним лізли по сходах.

Усі несли в руках важкі оберемки награбованого, а Луїджі ще й пирога з м'ясом утримував на самій горі паки найкращих материних вечірніх суконь. За ним ліз Віктор, тягнучи різні кімнатні дрібнички, бронзовий підсвічник та кабінетний годинник. Бені пер сімейну Біблію, кошик зі столовим сріблом з серванта, мідний чайник і татову шубу.

— Оце радість! — сказав Віктор, кладучи свою ношу. — Так приємно знову грабувати.

— Я у захваті! — сказав Бені, але впустив собі на ногу чайника й одразу затанцював з болю, бурмочучи дивні італійські слова.

— Маємо ціле багатство, — продовжив Віктор, тримаючи пирога, поки Луїджі докладав свою здобич до спільної купи, — і все з одного дому! Ця Америка, мабуть, багатий край.

Він кинджалом урізав собі шмат пирога, а решту віддав товаришам. Після чого всі троє посідали долі й спожили пиріг, а Марта з сумом на це дивилася.

— Нам потрібна печера, — зауважив Бені, — бо здобич треба тримати в безпечному місці. Ти знаєш десь таємну печеру? — спитав він у Марти.

— Знаю Мамонтову печеру, — відповіла Марта, — але вона в штаті Кентуккі. Треба довго їхати машиною, щоб туди добратися.

Троє бандитів задумались і мовчки жували пиріг, проте наступної ж миті їх перелякав електричний дзвінок у дверях, який було добре чути навіть на далекому горищі.

— Що це таке? — запитав Віктор хрипким голосом, коли всі троє схопилися на ноги з оголеними кинджалами.

Марта підбігла до вікна й побачила, що це всього-на-всього поштар, який укинув у скриньку листа та й пішов собі далі. Проте ця пригода подала їй ідею, як позбутися морочливих бандитів. Вона заломила руки, ніби з великого горя, і крикнула:

— Це поліція!

Грабіжники поглянули один на одного зі щирою тривогою, і Луїджі спитав зі страхом:

— А чи багато їх?

— Сто дванадцять! — вигукнула Марта після того, як прикинулась, ніби їх лічила.

— Тоді ми пропали! — заявив Бені. — Битися з такою кількістю і вижити не вдасться.

— Вони озброєні? — допитувався Віктор, трясучись, наче з холоду.

— О, так, — сказала Марта. — У них рушниці, й мечі, й пістолі, й сокири, і... і...

— І що? — запитав Луїджі.

— І гармати!

Усі троє поганців голосно застогнали, а Бені сказав глухим голосом;

— Хоч би вони нас убили швидко й не катували. Мені казали, що американці — розмальовані індіанці, кровожерні й жахливі.

— Це так! — ахнув гладкий, здригаючись. Раптом Марта обернулась од вікна.

— Ви ж мої друзі чи ні? — спитала вона.

— Вірні друзі! — відповів Віктор.

— Ми тобою захоплюємось! — вигукнув Бені.

— Життя за тебе віддамо! — додав Луїджі, думаючи, що все одно от-от загине.

— Тоді я вас урятую, — сказала дівчина.

— Як? — спитали всі троє в один голос.

— Лізьте назад у скриню, — сказала вона. — Я закрию віко і вас не знайдуть.

Бандити приголомшено й нерішуче оглянули горище, проте Марта гукнула:

— Швидко! Вони скоро будуть тут і вас заарештують!

Луїджі заскочив у скриню й ліг на дні. Бені беркицьнувся наступний і прилаштувався збоку. Віктор на мить затримався, галантно поцілував дівчинці руку й теж заліз.

Марта підбігла й опустила віко, але зачинити скриню не подужала.

— Стисніться там, — сказала їм. Луїджі застогнав.

— Я стараюся, панночко, — сказав Віктор, котрий лежав зверху, — але, хоч ми раніше чудово вміщалися, тепер скриня наче поменшала.

— Це так! — долинув здушений голос спідсподу.

— Я знаю, через що стало тісніше, — простогнав Бені.

— Через що? — стривожено озвався Віктор.

— Через пиріг, — відказав Бені.

— Це так! — долинуло слабенько зісподу. Тоді Марта сіла на віко й притисла його всією своєю вагою. На її велику радість замок клацнув. Зістрибнувши, вона напружила всю свою силу й прокрутила ключа.

* * * * *

Ця історія вчить не втручатись у справи, які нас не стосуються. Якби Марта стрималася й не відімкнула таємничої скрині дядька Волтера, їй би не довелося зносити вниз усю ту здобич, що грабіжники винесли на горище.